

Erik B. Jørgensen

Oplevelser i ukendt land

I Knud Rasmussens spor

GYLDENDAL

Oplevelser i ukendt land – I Knud Rasmussens spor

© 2009 Erik B. Jørgensen og Gyldendal A/S, København

Omslag: Janus B. Andersen med privatfoto

Bogen er sat med Melior hos Christensen Grafisk

og trykt hos Korotan, Ljubljana

Printed in Slovenia 2010

1. udgave, 1. oplag

ISBN 978-87-02-09280-6

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med Copy-Dan, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

Gyldendal

Fagbogsredaktionen

Klareboderne 3

1001 København K

Tlf.: 33 75 55 55

Fax: 33 75 56 22

www.gyldendal.dk

— Gennemført rute Manglende planlagt rute

Indledning

Langeskov, 20. feb. 2009

Et eventyr kan være mange ting, det er forskelligt fra person til person, og det ændres igennem livet.

Det første eventyr for mig var, da jeg løb rundt om gården, i nøddehegnet og kravlede på halmloftet. Her søgte jeg det nye, her var jeg eventyreren, der drog mod ukendte steder.

Senere hen søgte jeg nye eventyr, på efterskole, højskole osv. Men jo mere jeg modnedes og oplevede, desto større eventyr stilede jeg mod.

Ved militæret blev eventyret hurtigt Sirius-patruljen, en fantastisk oplevelse, som vil være i mig resten af mit liv, det var her starten på mit eventyrliv og eventyrsøgen for alvor begyndte.

Herefter var det Jægerkorpset, der stillede min indre sult for eventyr og for at gøre ting få har gjort. En tid hvor jeg lærte mange ting, i situationer som de færreste kommer ud for, både under øvelser og skarpe missioner. Det var en tid hvor ens person blev modnet, og jeg lærte meget om andre men især om mig selv.

Men Grønland ville ikke slippe mig, selv om jeg løb rundt og havde travlt, så da jeg noget uventet pludselig skulle hjem og overtage den fædrene gård, dukkede der for alvor eventyr frem igen, godt hjulpet på vej af indlandsiskrydsning i 2007 og 2008, hvor jeg var guide for Nerthus Explore.

Nogle eventyr går dog ikke altid, som man selv vil, så mit gårdeventyr sluttede i 2008. Herefter sprang eventyret for alvor frem, idet jeg startede mit eget firma. Så derfor står vi her i dag, på kanten til et stort eventyr, efter megen forberedelse, søgen efter

midler (som vi ikke fik), aftaler osv. Vi er klar til at bevæge os ud fra Thule for at gå en rundtur over indlandsisen og rundt om den nordlige del af Grønland, et eventyr på omkring 3.500 km.

Nu starter vores eventyr. Jeg håber du vil gå med og lade det blive dit eventyr.

Erik

Endelig på land

Dagene gik på isen. Det længste vi begge havde været på indlandsisen var 27 dage i træk. Den her gang havde vi håbet på 40 dage, den store drøm var 30 dage, hvis alt flaskede sig. Men da vi passerede de 40 dage, var der 500 km tilbage. Det tager cirka 20 dage, hvis man går, men kun fire dage med kite, hvis alt flasker sig. Vi var kommet godt mod øst, ja faktisk for meget, så det ud til. Vi havde pludselig problemer med at holde nok mod vest. Det er typisk!

Vi havde aftalt at vi skulle holde på, når der overhovedet var vind. Vi kunne ikke tillade os at sidde og vente på den helt rigtige vind, så ville vi løbe tør for mad. Så vi kørte løs, så måtte vi stoppe i Hagen Fjord eller Danmarks Fjord i nødstilfælde. Jeg håbede til det sidste, at vi kunne komme til Vildtland og se Thulevarden.

Vores dagligdage var, som tidligere beskrevet, meget ens, men isen ændrede sig hele tiden, fra jævne højsletter til vindskagler, der tager til og forsvinder. Så selv om det er is hele tiden, varierer landskabet meget.

Og så er der alle småudfordringerne. Mit oppustelige underlag var punkteret, og jeg savnede seriøst meget mit dejligt bløde og varme underlag at sove på. Så når vi lå stille, gik jagten ind på hullet, og efter en del søgen, fandt jeg det ved at mærke efter med læberne. (Vi havde ikke lige et vandbad til rådighed). Stor glæde, for så var det frem med lappesættet, limen skal koges for at blive blød, så kan man lægge lim og lap på, hvorefter man placerer en varme gryde med vand på lappen i 15 min.

Det var ikke nemt, når det er frostgrader i bunden af teltet, så væk med brugsanvisningen, en ny metode måtte udvikles. Limen blev kogt, så kunne jeg lægge lim på lappen, men så var

limen allerede stiv igen. Ak. Ved at lægge lappen med lim på i min jernske, så kunne jeg varme den over primussen, så limen blev flydende. Herefter kunne jeg trykke lappen på med skeen, og selvom limen blev hård alt for hurtigt, kunne jeg varme jernskeen op igen og igen, og på den måde fordele limen rundt. Endelig luft i underlaget igen!

Det holdt dog kun en dag. Det viste sig desværre, at en af mine paksnore havde lavet mange huller i underlaget, så efter at have ordnet syv huller, og det stadig blev fladt, så måtte jeg helt opgive lapningen.

Vi havde det stadig koldt, og desværre lavede vi en fejl en dag. Vi lå og ventede på vind, den tog til over middag, og så vi ville bare videre. Vi fik dermed ikke varmet vores tøj ordentligt op før afgang, så vi blev kolde under lejrnedpakningen, da det var godt under minus 40 grader. Derfor havde vi begge svært ved at få varmen i tæerne resten af dagen. Når man først er kold, så er det op ad bakke. Om aftenen viste det sig, at Jespers storetå havde fået endnu mere frost. Min ene storetå var også helt gennemkold, den blev senere blå i spidsen, og jeg mistede neglen. Men at en dags hastværk skulle give så store problemer, det er for dumt. Den slags sker, og heldigvis fik ingen af os varige skader.

Dagene her holdt vi bare på for at komme fremad. Vi var ved at være rigtig gode til at kite, og vi havde fundet hver vores stærke sider. Når vi kørte i snestorm, kørte jeg altid forrest. En af dagene var der kun 50 meters sigt, men på indlandsisen er det o.k. at køre, fordi der jo ikke lige pludselig står et isbjerg foran en. Så vi kørte 20-25 km/t. Jesper lå lige bag mig, ca. 50 meter, og vi kørte med de små 3,5 m² kites, fordi vinden var meget kraftig.

Jeg ser det bedste, jeg kan. Fremad. Der er ikke meget at se, når alt er hvidt. Det er svært at se skaglerne, så man bumper derudad og er 100 % koncentreret. Jesper holder sig helt tæt til mig hele tiden. Hvis der sker det mindste, brøler han løs, og jeg sørgede for at kikke mig over skulderen, så ofte jeg kunne. Det

er altid hårde dage, men man kan godt køre mellem 70-100 km på sådan en dag. Fremad, fremad, fremad!

Efter vi havde passeret det højeste punkt på indlandsisen, vi passerede ca. 2800-2900 meter, blev det mere og mere vindskaglet igen. Det gik meget mod øst, så vi skulle på tværs af vindskaglerne. Det var hårdt, fordi vinden var svag, så vi måtte presse og flyve kiten hårdt for at få kraft nok. Skaglerne gjorde, at vi fik mange stop, hvor ski og pulke satte sig fast, og når man så ydermere blev træt, gav det nogle dumme styrt. Så 40-60 km på 8-10 timer var vi tilfredse med.

En af gangene, hvor mine pulke satte sig fast, blev jeg løftet ca. 1 meter op, og så fløj jeg i en halvbue rundt om pulkene og landende 180 grader den anden vej. En flyvetur på 15-20 meter. Andre gange, når skien satte sig fast, væltede man, og så trak vinden en sidelæns 10 meter hen over skagler og is, mens man bremsede det bedste man havde lært. Om aftenen var man ærlig talt godt mørbanket i kroppen.

Vi var nået til den 26. april. Dag 45. Vinden driller, vi holder taktikmøde om aftenen, og jeg må vinke farvel til min drøm om at se Thulevarden. Vi bliver nødt til at køre mod Hagen Fjord, det er det mest realistiske. Det bliver en lortemat, hvor jeg ligger og tænker på alt det, jeg går glip af.

Næste dag dør vinden over middag, og vi når kun 12,4 km. Vi ringer til DMI i Kangerlussuaq. Carsten fortæller os, at vi i morgen vil få et højtryk, der giver os vind fra syd i cirka 2 døgn. Det er næsten for godt til at være sandt, nu har vi kæmpet med svag og vestenvind i flere dage.

Vi spørger om han laver sjov med os, men den skulle være god nok, og han vil næsten lægge hovedet på blokken for, at det holder.

Nyt taktikmøde. Hvis vinden er der i morgen, så kører vi mod Thulevarden alligevel. Vi har 240 km igen i luftlinje, men det er vores sidste chance. Vi sov med megen spænding i kroppen

den nat. Næste dag blafrede flagene stille og roligt, men i løbet af morgenen stod de mere og mere lige ud, med vind fra 290-300 grader. Det var rimeligt. Vi gjorde klar og kørte alt, hvad vi havde lært. På 11 timer kørte vi 137 km, og vinden drejede mere mod syd i løbet af dagen. Det var SUPER! Godt brugte, men med store smil kunne vi lægge os til at sove med 100 km til land. Dog skulle hele vores madkasse lige gøres ren for saft, der var løbet ud overalt. Det er noget klistret stads. Men der var en god chance for at se land i morgen.

Vinden stod stadig ind fra syd-sydvest næsten morgen. Nu gjaldt det. Terrænet var mere jævnt, men mere bakket, og der begyndte at komme store smeltevandshuller, dog uden vand. Vi startede op, godt brugte fra i går, men det hele kørte bare, og på 67 kilometers afstand så vi bjergene helt tydeligt. Vi holdt pause, tog billeder (man kan selvfølgelig ikke se bjergene på dem) og nød synet. Det var dejligt at se land efter så mange dage.

Vi kørte videre. Vi kunne ikke helt holde nok mod vest, men næsten. Vi kørte og nød synet af land, hvor skønt at se farver igen. Vi kørte op og ned i dale og bakker, og hver gang vi kom op, kunne vi se mere land, men med 10 km i luftlinje til Vildtland, kunne vi fornemme, at alt måske ikke var helt godt.

Vi holdt pause. Landskabet falder kraftigt mod vest og ikke mod nord mod Vildtland, så vi kunne ikke holde vores kurs, fordi vinden også drejer med terrænet. Min forestilling om Vildtland var, at indlandsisen, som rammer Vildtland i 1000 meters højde, stoppede ved nogle bjerge, så man lige kunne gå ind på land, men nej, der var en kæmpe morænevold, kunne vi se på afstand, og Vildtland lå noget lavere end isen.

Vi kunne begge godt se, at det ville blive hårdt. Vi skal vest om Vildtland til Thulevarden, men synet af det fantastiske landholdt humøret oppe. Vi var ved land. Vi kørte lidt fremad, mens vi prøvede at køre mod vest, men bakkerne var for stejle, så de skabte læ for vinden. Kitesne faldt til jorden.

Vi måtte stoppe, men vi ville fremad på en eller anden måde, så vi spændte os begge for tre pulke, der er bundet sammen og trak

Den sydøstlige del af Vildtland, med Independence Fjord i baggrunden.

dem op ad bakkerne mod vest. Når vi nåede toppen og kunne mærke vinden igen, hentede vi de sidste pulke, og så kunne vi kite 4-5 km igen. På den måde gik vi 300-800 meter mod vest op på bakker, og brugte så vinden til at køre lidt mere. Det var benhårdt, men fremad ville vi. Vi kom helt frem til Vildtland, men manglede stadig 10 km mod vest for at komme helt fri og vest om Vildtland.

Synet, der mødte os, var helt fantastisk, Vildtland lå for vores fødder. Når man står ved morænevolden, som er ca. 10-15 meter høj, kan man intet se, men når man så går op på morænevolden, går det 200-300 meter ned på den anden siden i cirka 45 grader. Der er kun store stenblokke. I bunden starter de store sletter, og først længere inde starter bjergene. Det er helt ufatteligt så store kræfter isen har, når den skaber de her mure.

Vi skal som sagt 10 km mere mod vest for at komme udenom, og vi kæmpede os langs morænevolden på samme måde. Vi trak pulkene op og kørte derefter frem.

Vi kæmper alt, hvad vi har lært. Vi har været i gang i 20 timer nu, men det var den sidste vind i flere dage, så der var ikke tid at spille. Flere gange bliver vi snydt af terrænet. Når man står på en bakke og ser frem, ser det helt plant ud, men fordi man ser fra bakke til bakke, kan man ikke se dalene med de store morænevolde, så vi må gå udenom en gang til.

Vi ser mange dyrespor i sneen fra ræv og moskusokser. Det er helt fantastisk at se spor efter liv. Efter 24 timers arbejde og 90 km i luftlinje, næsten 100 km i alt, er vi helt færdige. Vinden dør helt, solen er fremme, og det er ufattelig flot. Vi har haft midnatssol siden 23. april, så vi mangler ikke lys mere.

Vi sidder lidt og nyder synet. Før vi går i posen, måler vi afstanden. Der er omkring 20 km ind til Thulevarden, eller rettere, hvor vi tror den er, vi har ingen position.

Vi lægger os i poserne. Det er længe siden, jeg har været så træt, men jeg er lettet over at være fremme ved et af vores delmål. Så klokken 0720 om morgenen den 30. april kunne jeg lukke øjnene ved Vildtland. Efter at have drukket flere liter saft. Jeg var så tørstig, da vi stoppede. 24 timer på fire liter væske er lige lidt nok.

Vi holdt en halv hviledag. Vi var begge helt smadrede og pænt dehydrerede, så vi fik godt at spise og drikke. Der var ikke en vind, så vi brugte tiden på at pakke alt om, så vi var klar til at gå næste morgen.

Klokken 12.00 den 1. maj begav vi os af sted. Der var stadig ingen vind. Der var høj sol og temperaturen var omkring minus 15 grader. Vi bliver begge totalt retningsforvirrede af alle de små dale og morænevolde, vi går udenom hele tiden. Da vi kommer om på nordsiden af Vildtland, er bjergene nærmere isen, men der er stadig et fald på en 300 meter ned, så vi holder os højt på isen og kikker nedad.

Efter fem kilometers gang opdager jeg varden i vores lille kikkert. Der er den! Jeg kan ikke sætte ord på det. Der har ikke været en ekspedition, der har gået ind til varden siden 1921. Der har været en helikopter, omkring 1988, ellers ingen, og her går

vi, i fodsporene af de polarfarere, der er vores forbilleder. Kan det blive større?

Vi bevæger os hen mod varden. Isen bliver mere og mere puklet og iset, så vi må skifte til snesko. Vi har begge fået nye kræfter. Vildtland er meget anderledes end forventet. Det ligger dernede i isen som en oase af sten. Adam Bierings Gletsjeren, der går nord for Vildtland, er noget mere kuperet og spaltet, end jeg havde forestillet mig. Men dér fremme, på en meget markant rund top, kunne vi se varden med det blotte øje, de sidste kilometer gik vi bare og nød synet, sikke en oplevelse.

Med 3 kilometer igen stod Thulevarden majestætisk på sin top, som den har gjort siden 1912. Snart skulle jeg også stå der. Terrænet var nu næsten ren is, vi gik kraftigt nedad mod land, vi skulle cirka 300 meter ned. Heldigvis var faldet mindre stejlt end de andre steder, vi havde set, så vi kunne gå stille og roligt ned.

Endelig kunne vi spænde pulkene af og træde ind på land.

På vej ned ad indlandsisen med Thulevarden i baggrunden, 3 kilometer væk.

Det første vi så på Vildtland var fire sneharer.

Idet jeg lagde min træksele, udbrød Jesper »Der er en snehare!« 100 meter fra os hoppede fire store, flotte sneharer rundt. Vi nød synet i fulde drag, Jesper begyndte at snakke om, at det måtte være de gamle polarfarere, som var kommet igen som sneharer. »Ja, ja,« sagde jeg. Nu rabler den, tænkte jeg.

Vi fandt lidt at drikke frem samt satellittelefoner og min rif-fel. Vi pakkede hver en rygsæk, så var vi klar til de sidste 2

Snehare på Vildtland.

kilometer. Vi gik stille og roligt op og nød landskabet. Det var mærkeligt at gå på sten og fast underlag igen, og som sagt at der var græs og farver igen. Vi havde svært ved at få øjnene væk fra varden, og pludselig ser jeg fire moskusokser stå lige under bakken med varden. Vi stopper på cirka 300 meters afstand.

Vi står og ser hinanden lidt an. Jesper siger: »Se, hvad jeg sagde, det er de gamle polarfarere der går igen.« »Det kan godt være, men så viser de os nok op til varden,« siger jeg kækt. Vi går fremad, moskusokserne kikker lidt, hvorefter de vender rundt og går op ad bakken direkte mod varden. Vi griner begge. Vi bevæger os alle mod varden.

Moskusokserne klatrer op ad de sidste 50 højdemeter, mellem store sten. De går op lige ved siden af varden. To af dem vender front mod os ved siden af varden og kikker ned på os. Jeg er ikke så kæk mere. Det her er bare for mærkeligt. Fire sneharer og så fire moskusokser.

Vi kommer op til Thulevarden og kan endelig lægge hånd på den. Moskusokserne er gået ned på den anden side og er allerede forsvundet ud over sletten.

Vi lægger alt vores grej og går i gang med at lede efter en vardebeskrivelse. Vi leder og leder, men der er ikke skyggen beskrivelse. Jeg må indrømme, at jeg blev skuffet over, at de, der fløj hertil i helikopter, ikke havde lagt kopier af det, de har fjernet. Øv! Det er ikke fair over for et historisk monument. Men det er stadig stort at være her, selvfølgelig.

Klokken er blevet 20.20 den 1. maj (00.20 i Danmark). Vi sidder og sender sms'er og ringer rundt. Desværre er mange af vores samarbejdspartnere gået i seng. Vi sad der en god time og nød historiens vingesus.

Adam Bierings Gletsjeren så ikke særlig rar ud. Den ville være svær at gå ned ad. Jesper foreslog, vi gik ned igennem Vildtland i stedet ved at følge elv-lejerne. Det så meget tilforladeligt ud deroppefra, og ud fra hvad kortet gav indtryk af, så vi besluttede at tage chancen og opleve Vildtland indefra.

Thulevarden i vestkanten af Vildtland, med fire moskusokser i nederste højre hjørne.

Moskusokserne side om side med Thulevarden, som er fra I. Thule Ekspedition 1912.

Foto i datidens ånd. Jesper og Erik ved Thulevarden.

Vi gik ned og besluttede at gå videre med det samme. Vi fulgte et elv-leje ind i Vildtland. Det gik utrolig smertefrit. Selvfølgelig går det nedad en gang imellem, og nogen steder er det meget smalt, men vi kan gå uden de store problemer. Der er lidt blød sne, hvor der er smalt, men vi vil gerne frem til en stor sø, hvor vi kan slå lejr. Endelig dukkede søen op. Jeg var meget træt, men sikke en dag. Alt fra et farvel til indlandsisen og at have set Thulevarden til nu at være i Vildtland. Efter 30 kilometer, 13 timer og 45 minutter og et fald på 468 meter kan vi slå lejr og fylde maverne.

Vi sov klokken 05.20 men vågnede begge i løbet af dagen. Hold da op, det er blevet varmt her på land. Omkring minus 5 til 10 grader, men solen på teltet gør det varmt.

Vildtland

Vildtland er et område i bunden af Independence Fjord, som har lagt land og jagtmarker til nogle store ekspeditioner, fra proviantjagt til hjemtransport over indlandsisen til Qaanaaq (Thule).

I 1892 tog Peary og Eivind Astrup turen fra Qaanaaq over indlandsisen til Vildtland, Navy Cliff, hvor de kikkede ud over fjorden den 4. juli 1892, på den amerikanske uafhængighedsdag, og derfor døbte den Independence Bay. Peary mente, at det der nu kaldes Pearyland, var en ø.

De rejste Navy Cliff-varden, før de skød fem moskusokser samme dag til hjemtransport over indlandsisen med hundeslæde. Turen var på i alt 90 dage og 2000 km.

I 1895 tog Peary turen igen, med eskimoer, dog uden yderligere resultater end i 1892. Han havde regnet med et forsøg mod Nordpolen, men hunde og provianten var ikke til det.

I 1912, kørte 1. Thule Ekspedition over indlandsisen fra Qaanaaq med Knud Rasmussen som leder. Ekspeditionen kørte ned i Danmarks Fjord og tilbage igennem Independence Fjord og op ved Vildtland for at køre tilbage til Qaanaaq over indlandsisen. Ekspeditionen var en eftersøgningsekspedition, da Slædehold 1 på Danmark Ekspedition, var forsvundet i 1907, og den efterfølgende eftersøgningsekspedition Alabama Ekspeditionen 1909-12 også havde problemer.

Knud Rasmussen fandt efterladenskaber og varder fra Danmark Ekspeditionen, men ingen vardebeskrivelser, da Alabama Ekspeditionen havde taget dem uden at lægge kopier og beskrivelser selv. Så han fandt aldrig ud af, hvad der var sket med de eftersøgte, og de var noget overraskede over, at Peary Kanalen ikke eksisterede.

De tre mand fra Danmark Ekspeditionen, slædehold 1, omkom alle. Alabama Ekspedition blev alle reddet, to af dem efter 2½ år alene (mere om det senere).

Da Knud Rasmussen, Peter Freuchen samt eskimoerne Uvidloriaq og Inukitsoq fra Qaanaaq var på Vildtland, besøgte de Navy Cliff i den sydøstlige del af Vildtland, samt jagede moskusokser til proviant. Før deres hjemrejse opførte de Thulevarden i den vestlige del af Vildtland. Hvorefter de kørte tilbage til Qaanaaq. En tur fra 14. april til 16. sep. 1912.

Et par citater om jagt af Knud Rasmussen fra Vildtland på 1. Thule-ekspeditionen:

»Paa Vejen til Teltet møder vi Freuchen og Inukitsok, hver med en Mængde Kød paa Rygggen. De har skudt syv Moskusokser et Stykke herfra, og vi har saaledes i én Dal faaet en og tyve og ladet ti løbe. Vi er nu i Stand til at kraftfodre vore Hunde, forinden Kursen sættes mod Thule.«

»Der er her paa dette Land i én enkelt Dal nedlagt 30 Moskusokser til Hundefoder og Rejseproviant. Mindst lige saa mange er desuden observerede.«

(Begge fra »Knud Rasmussen, Mindeudgave 1. Bind«, Gyldendal, 1934)

Først i 1921 kom Lauge Koch forbi med tre eskimoer, Etukussuk, Nugapiinguak og Inuiterk fra Qaanaaq, på Jubilæums Ekspeditionen, som kortlagde den nordlige del af Grønland. Det var første gang, at Grønland var rejst rundt af danskere. De kom rundt nord om Grønland, ind i Independence Fjord og op på Vildtland for at jage moskusokser. De fik mange harer, men ikke nok moskusokser, så de havde lige i underkanten af proviant, men de kom alle vel tilbage til Qaanaaq.

Omkring 1988, skulle der efter sigende have været en helikopter inde ved varderne og hente beretningerne.

Den 1. maj 2009, vi ankommer til Thulevarden.

Robert Edwin Peary (6. maj 1856 – 20. februar 1920)

- 1886 Hundeslædetur på indlandsisen med danskeren Christian Maa-gaard, lige nord for Jacobshavn lykkes det at komme 185 km ind på indlandsisen.
- 1892 Qaanaaq over indlandsisen til Vildtland og tilbage igen.
- 1895 Qaanaaq over indlandsisen til Vildtland og tilbage igen.
- 1900 Nord om Grønland som den første og retur igen, opkaldte bl.a. Kap Morris Jesup
- 6. april 1909 står han som den første på Nordpolen med sin tjener Henson (der var neger). En præstation han skulle kæmpe mange år for at få anerkendt. Man mente, han havde kørt for lange distancer de sidste fem dage til at det kunne pass. Andre har siden gentaget turen, og man har analyseret hans billeder med hensyn til skygge osv. og fagfolk mener nu, at han rent faktisk var på Nordpolen.
- 1911 pensioneres Peary som kontreadmiral og dør ni år senere.

Thulevarden, Vildtland. Jubilæumsekspeditionen 1920-1923 med Lauge Koch

Peary var en af de første, der rejste som eskimoerne og sammen med dem. Han brugte dem som jægere og hundekusk. Han klædte sig også som dem, brugte samme slags tøj. Han var også foregangsmand med hensyn til at bruge støtteslæder, der kørte med ud og lagde depoter, for derefter at returnere undervejs, så der var mad på tilbagevejen. Han forsynede eskimoerne i Qaanaaq med rifler, synåle m.v. Men da han rejste for altid i 1909, manglede de forsyninger, og det var her, Knud Rasmussen tog over og oprettede Thule handelsstation sammen med Peter Freuchen.

Knud Johan Victor Rasmussen (7. juni 1879 - 21. december 1933)

- 1900 Island på en nordisk udflugt, møder Mylius-Erichsen og Harald Moltke
- 1902-04 Den litterære Grønlandsekspedition, med Mylius-Erichsen, Harald Moltke, Alfred Bertelsen og Jørgen Brønlund (Knud Rasmussens barndomsven fra Jacobshavn)
- 1910 Opretter handelsstation i Thule (Qaanaaq), for at hjælpe befolkningen samt tjene til sine ekspeditioner
- 1912 1. Thule Ekspedition med Peter Freuchen og to eskimoer Uvidloriaq og Inukitsoq fra Qaanaaq. Over indlandsisen til Danmarks Fjord, Independence Fjord, Vildtland, over indlandsisen til Thule.

- 1916-18, 2. Thule Ekspedition med kartografen Lauge Koch, en svensk botaniker og biolog Thorild Wulff, fire Kap York-eskimoer, Hendrik Olsen, Ajako, Nasitsordluarsuk med tilnavnet »Bådsmanden« og Inukitsoq. Wulff og Hendrik omkommer begge på ekspeditionen, og de andre reddede sig kun med nød og næppe hjem. Turen gik langs det nordlige Grønland til Hanne Ø og retur over indlandsisen.
- 1919, 3. Thule Ekspedition, Grant Land (nordligste del af Ellesmere Land, Canada) – *uden Knud Rasmussens egen deltagelse*.
- 1919, 4. Thule Ekspedition, Angmagssalik i Østgrønland (i dag bedre kendt som Tasiilaq).
- 1921-25, 5. Thule Ekspedition fra Grønland til Sibiriens kyst på tværs af det arktiske Nordamerika. Rasmussen beskrev mange inuit-stammer undervejs og hjembragte et stort antal genstande til Nationalmuseet.
- 1931, 6. Thule Ekspedition, Julianehåb til Angmagssalik i Østgrønland.
- 1932-33, 7. Thule Ekspedition, Kap Farvel til Scoresbysund i Østgrønland.

Knud Rasmussen blev syg under sin sidste ekspedition og døde kort tid efter.

Knud Rasmussen blev folkeeje, da han udgav sine medrivende bøger om ekspeditioner, og han arbejdede hårdt for at indsamle eskimokultur via både genstande og sagn. Han blev derfor æresdoktor på Københavns Universitet efter 5. Thule Ekspedition.

Var meget aktiv i Danmarks forsvar af at Østgrønland til hørte Danmark og ikke Norge fra 1931-33. I dag er hans hus fra 1917 ved Hundested museum, kaldt Knud Rasmussens Hus.

Knud Rasmussen, 1913

Lauge Koch (5. juli 1892 - 5. juni 1964)

- 1913 Den arktiske Station i Godhavn, forskning.
- 1916-18, 2. Thule Ekspedition (Se Knud Rasmussen ovenfor).
- 1920-23 Jubilæums Ekspedition, fin kortlægning, fra Qaanaaq, nord om Grønland, Independence Fjord, Vildtland, hjem over indlandsisen til Qaanaaq. Sammen med tre eskimoer, Etukussuk, Nugapiinguak og Inuiterk. Det var en tur på 200 dage, fordi de brugte meget tid på at kortlægge alt.
- 1926-27, Scoresbysund til Danmarks Havn og retur, geologisk ekspedition, sammen med eskimoer.
- 1929 og 1930 Skibsekspedition i området mellem Scoresbysund og Danmarks Havn.
- 1931-34 Treårsekspeditionen, med hovedkvarter på Ella Ø. Opgaven var at kortlægge og udforske – geologisk, zoologisk, botanisk og *arkæologisk* - det 700 x 350 km store Christian den X's Land, hvor man blandt andet fandt Jordens ældste padde, de såkaldte »firbenede fisk«. En ekspedition med over 63 deltagere, med 16 der overvintrede på to stationer. Til ekspeditionen blev der sågar brugt flyvemaskiner.
- 1936-39 En lang række ekspeditioner i samme område.
- 1947-59 En uafbrudt række af ekspeditioner med udgangspunkt fra Ella Ø, med vandflyver og med fokus på geologisk kortlægning. 1948 fandt Koch bly ved Mestersvig, hvilket senere førte til etablering af en mine. Koch manglede kun at få undersøgt området omkring Scoresbysund geologisk, men pludselig stoppede ministeriet bevillingerne, tre år før han skulle stoppe som 70-årig.

Lauge Koch har udgivet et hav af afhandlinger om sine ekspeditioner, og han fik ekspeditionernes videnskabsfolk til også at udgive egne afhandlinger, når de havde arbejdet for ham. Han var en reserveret mand, der desværre var på kant med de fleste danske geologer. Det var også ham, der tog Jørn Riel med til Ella Ø, som telegrafist, og som førte til de berømte Grønlandske Skrøner.

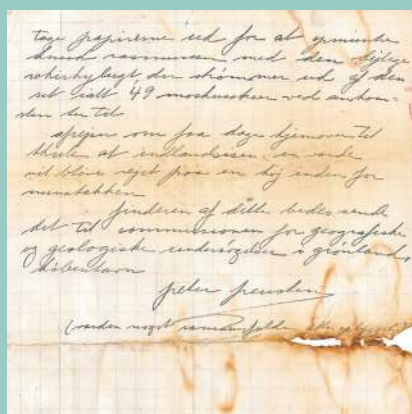
Varder

Varder er en menneskeskabt stabel af sten til at markere og fange opmærksomhed. I Skandinavien bliver varder mest brugt til at markere vandruter. På Grønland blev de brugt til at lægge beskeder om ekspeditioners tilstand og videre færd. Det var datidens kommunikationform, da man ikke havde satellittelefoner og radioer. Varderne blev brugt til at sikre, at man kunne finde ud af, hvad ekspeditionerne havde præsteret, hvis de forsvandt. Derfor

er det i dag forbudt at bygge nye varder i Nordøstgrønlands Nationalpark, da man stadig leder efter varder og efterladenskaber fra forsvundne ekspeditioner, herunder bl.a. Slædehold 1. fra Danmark-ekspeditionen.

Man opførte typisk varderne på markante steder, som et kap, en høj, ved sidste stykke land før transport på indlandsisen, sådan at andre naturligt vil se dem. Inde i varden efterlod man en besked i en beholder af en art, et patronhylster, et glas, en dåse m.v. Man skrev, hvor man kom fra, var på vej hen, ekspeditionens tilstand, jagtresultater og forskningsresultater, som fx »vi har kortlagt Independence Fjord og konstateret, at Peary Land ikke er en ø.«

I dag er der tradition for, at man lægger beretninger i eksisterende varder, så der kan være mange sjove beretninger, når man kommer forbi.

En bid af vardebeskrivelsen fra Peter Freuchen og Inukitsoq, lagt mellem den 22. og 24. juli 1912, i Pearys Varde, fra 5. juli 1892, ved Navy Cliff på Vildtland. Her var Peter Freuchen og Inukitsoq forbi for at hente Pearys vardebeskrivelse. Knud Rasmussen var tilbage i lejren grundet smerte i det ene ben. Denne varde nåede vi desværre ikke selv op til.

»Tager papirerne ud for at opmuntre Knud Rasmussen med den dejlige whiskey lugt, der strømmer ud af den. Set i alt 49 moskusokser ved ankomsten her til. Afrejsen om få dage hjemover til Thule af indlandsisen en varde vil blive rejst på en høj indenfor nunatakkerne. Fundene af dette bedes sendt til commissionen for geografisk og geologisk undersøgelser i Grønland.

Peter Freuchen

(varden noget sammenfalden, atter opbygget)«

Det var virkelig med lettelse i kroppen, at vi vågende op næste dag. Nu var vi på land igen. Vi havde set et af de store delmål, og vi havde snakket og tænkt meget på de oplevelser med sneharene og moskusokserne. Det var for vildt.

Vi stod op og gjorde klar. Vores døgnrytme var helt slået i stykker. Vi stod op klokken 12 og gik klokken 14.45. Det er jo lyst hele døgnet, så det er lige meget, hvornår man går.

Føret var helt perfekt. Vi gik hele tiden nedad, stille og roligt. Vi kunne gå i elv-lejet, som vekslede mellem at være snefyldt til at være ren is, så vi skiftede en del mellem ski og snesko, men vi var begge helt afslappede og nød naturen i fulde drag.

Det er så imponerende at gå her, dybt i Vildtland. Terrænet levede op til sit navn, vi så masser af spor fra bl.a. moskusokser, ræv og lemming. I løbet af dagen så vi syv moskusokser fordelt på to flokke af to og fem. Og vi så en enkelt snehare. Det er dejligt at gå på land igen, for der er altid et sving eller knæk. Man glæder sig til at se, hvad der gemmer sig på den anden side.

Vi ville fremad, så vi holdt på i 15 timer for at gå de 40 km. Vi gik 442 meter ned, og undervejs tog vi et middagshvil, hvor vi lavede lidt havregrød. Vi sad på en lille sø, hvor Adam Bierings Gletsjeren går ind i. Det er et helt fantastisk skue, vi kunne se gletsjerens kæltezone og isbjerger overalt i søen. Det var så flot at kikke på i aften solen.

Da vi gjorde holdt, var vi begge godt ømme i fødderne. Man kan godt forstå, at de i gamle dage klagede over smerter i fødderne, når de gik rundt i skindstøvler med skindsåler, fordi her er der sten overalt.

På grund af vores tidsspild i starten af turen, sad vi og kikkede på kort og blev enige om at droppe Navy Cliff Varden og Krainevarden, for at gå direkte mod Danmark Ekspedition Varden. Det ville minimum tage to dage ekstra, hvis vi skulle se de to varder.

Jesper havde ondt under højre fod, så vi aftalte, at jeg skulle gå i fjeldet for at undersøge, om jeg kunne se Navy Cliff Varden. Vi lå cirka 5-7 km inde i Vildtland, før vi ville ramme Independence Fjord. Da jeg ville gøre det sidste våben klar (til selvfor-

svar, hvis uheldet skulle indtræffe), opdagede vi, at aftrækkerbøjlen på min pumpgun var knækket af. I den var der åbenbart en fjeder til aftrækkeren, for den virkede ikke. Så havde vi kun et våben, min riffel. Øv! Jeg efterlod riflen hos Jesper, da der er større risiko i det lave elv-leje.

Min tur op på bjergene ud mod Independence Fjord, var lidt hårdere, end jeg havde regnet med. Jeg skulle fra 72 højdemeter til 850, og der var meget stejlt. Hele området var dækket af store sten med sne imellem. Det var svært at gå i, så jeg tog den næsten direkte op ad bjergsiden, hvor der var mindst sne. Efter halvanden time kom jeg endelig op på toppen, som dog viste sig nærmest at være en slette. Jeg havde en fantastisk udsigt, men kunne med det samme se, at Navy Cliff Varden ikke var, hvor jeg var. Den var 10 km mod sydøst. Jeg kunne ikke se den, men der er en meget markant høj derude, og da Peary byggede den i 1892, kom de inde fra isen, så det må næsten være der.

Så tæt på, og alligevel så langt fra. 10 km i det her terræn ville tage hele dagen, og jeg havde lovet at være tilbage efter fire timer. Efter 2½ time vendte jeg om. Det er godt nok stejlt, når man skal gå ned. Det blev en noget halsbrækkende tur, imellem stenblokke og løs sne. Men jeg var hjemme efter 4 timer og 5 min, og i godt humør. Selv om jeg ikke nåede varden, fik jeg set området, og det var flot at kunne se ud over Independence Fjord. Jeg så hele Vildtland, og hvordan Adam Bierings Gletsjeren gik ud i Independence Fjorden. Det var en dejlig tur, selv om den kostede kræfter. Jeg fik en gang morgenmad, så var vi ellers klar til at pakke sammen og gå det sidste stykke ud.

Afgang klokken 22.30. Man har som sagt ingen ide om, hvad tid det er på døgnet, når det er lyst hele tiden, men det er som sagt også ligegyldigt. Vi går, og det går rigtig godt. Elv-lejet er blevet meget smallere, og nu har vi bjerg på højre side (sydlig), og Adam Bierings Gletsjeren på venstre side (nordlig). Vi kan se, hvordan smeltevandets løb her om sommeren, der var morænevolde flere steder.

Elv-lejet skiftede stille og roligt karakter, fra et egentligt leje

til en bunke sten i en canyon. Flere steder gik lejet ind under isen, og så vi måtte op på land. Her var stejlt og ikke megen sne. Det krævede lidt arbejde. Først måtte vi lidt frem og kikke og vælge rute. Vel tilbage igen måtte vi arbejde sammen, ved stejle skrænter stod Jesper oppe med træksele og et tov sat sammen af vores lange træktove. Jeg var i bunden og skubbede og sørgede for, at pulken kom fri af sten m.v., mens Jesper legede trækhest. Når der var 50 til 200 meter uden sne, bar vi pulkene med en mand i hver ende. Andre gange skulle de løftes over store sten, som lå på tværs i en canyon. Det krævede, at hver forhindring skulle passeres seks gange med vores enkelte pulke med fuldt læs, så vi knoklede på for at komme ud.

Humøret var i top, fordi der var så flot, og fordi det var en stor drøm for os begge at være netop der. Vi kunne også se, at vores tur ud var meget lettere, end hvis vi var gået ud igennem Adam Bierings Gletsjeren.

Independence Fjord ventede forude, her måtte vi kunne kite på faldvinden fra de store gletsjere. Det var vi helt enige om, og endelig kom vi ud. Efter fem kilometer på 7,5 timer. Den kæmpe fjord lå foran os. Vi kunne se 300 km frem ad den 20-30 km brede fjord. Det var vildt imponerende.

Vi fortsatte ud på fjorden. Der var ikke en vind der rørte sig, og solen stod på en skyfri himmel. Meget flot. Vi satte kurs mod en gruppe små øer kaldet Lyngeholmene, cirka seks km ude. Det

Lejr ved isbjerg i Independence Fjord, med Vildtland i baggrunden til højre.

var vores mål i dag. De sidste kilometer var jeg godt brugt. Min toptur før turen i dag satte sine spor, også i forhold til Jesper, så jeg var glad, da vi slog lejr ved et lille isbjerg klokken 08.10. Det var så flot, der hang istapper, som solen glimtede i.

Det værste ved at lægge sig og sove midt på dagen, i dag klokken 11.30, er når solen får teltet varmet godt op, så vågner man badet i sved og helt dehydreret. Så gælder det om at få luftet ud og komme ud af poserne. Men det gode var, at nu lå Independence Fjord for vores fødder.